

Eugeniusz Moczuk*, Dominik Boratyn**

POSTRZEGANIE BEZPIECZEŃSTWA LOKALNEGO PRZEZ MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO – WYNIKI BADAŃ EMPIRYCZNYCH W 2023 ROKU

Streszczenie

Artykuł przedstawia wyniki badań empirycznych realizowanych od maja do sierpnia 2023 r. na temat postrzegania bezpieczeństwa lokalnego przez mieszkańców województwa podkarpackiego. W artykule zaprezentowano teoretyczne ujęcie pojęcia bezpieczeństwa oraz dokonano przeglądu badań odnoszących się do bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Następnie przeprowadzono charakterystykę metodologii wykonanych badań empirycznych oraz badanej populacji. Zwieńczeniem artykułu są wyniki badań zrealizowane na próbie 1503 respondentów.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, poczucie bezpieczeństwa, społeczność lokalna, województwo podkarpackie, badania empiryczne

Wstęp

Zdaniem Zbigniewa Modrzejewskiego, bezpieczeństwo społeczności lokalnych „można określić jako pewien stan spokoju i zdolności do neutralizowania zagrożeń w geograficznie ograniczonej przestrzeni. Zatem bezpieczeństwo lokalne będzie charakteryzowało się wspólnym terytorium jako podstawą życia społecznego. Bezpieczeństwo społeczności lokalnych oznacza nie tylko przetrwanie, ale również swobodę rozwoju podmiotu, jakim w tym przypadku jest społeczność lokalna”¹.

* Politechnika Rzeszowska, e-mail: e.moczuk@prz.edu.pl, ORCID: 0000-0002-5447-6966.

** Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: dboratyn@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0003-2335-7515.

¹ Cyt. za Z. Modrzejewski, *Strategie bezpieczeństwa w aspekcie społeczności lokalnych* [w:] *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych (wybrane aspekty)*, red. B. Bębenek, I. Żuchowski, Pułtusk 2022, s. 42.

Eugeniusz Moczuk wskazuje, że bezpieczeństwo może być traktowane jako jeden z faktów społecznych, ponieważ jest ono tworzone i doświadczane przez członków danej zbiorowości społecznej. Badacz ten podaje, że badając fenomen bezpieczeństwa, należy zwracać szczególną uwagę na następujące jego aspekty:

1. czynniki indywidualne, które odnoszą się do jednostki ludzkiej. W tym aspekcie można mówić o bezpieczeństwie w wymiarze biologicznym, przez co należy rozumieć, że jednostka ludzka, ale także grupa społeczna oraz całe społeczeństwo, mogą przetrwać biologicznie, co oznacza, że nie jest zachwiana ich egzystencja biologiczna, polityczna, ekonomiczna oraz narodowa czy państwowa,

2. czynniki mające charakter społeczny. W tym aspekcie można mówić o bezpieczeństwie w wymiarze społecznym, co oznacza, iż zajmowanie określonych miejsc w społeczeństwie (w hierarchii społecznej) jest związane z poziomem życia jednostki ludzkiej czy członków grup społecznych, a więc możliwością rozwoju ekonomicznego i intelektualnego oraz poprawiania swej pozycji społecznej (również w odniesieniu do innych jednostek ludzkich i innych społeczeństw),

3. czynniki o charakterze kulturowym. W tym aspekcie możemy mówić o zjawisku bezpieczeństwa w wymiarze kulturowym oraz o możliwościach istnienia w danym społeczeństwie trwałych norm społecznych oraz stabilnego systemu wartości².

Jak słusznie podał Radosław Marzęcki, poczucie bezpieczeństwa jest zjawiskiem społecznym i nie zawsze odzwierciedla rzeczywiste zagrożenie. Zdaniem badacza, obiektywne postawy odczuwania bezpieczeństwa są zależne od różnorodnych czynników, np. sytuacji politycznej w danym państwie czy sytuacji społecznej i/lub gospodarczej³. Mając na uwadze istotność obiektywnych zagrożeń z ich percepcją, można wyróżnić cztery stany. Są to stany:

1. braku bezpieczeństwa – występowania dużego rzeczywistego zewnętrznego zagrożenia w sytuacji, kiedy jego postrzeganie jest prawidłowe,
2. obsesji – gdy nieznaczne zagrożenie postrzegane jest jako duże,
3. fałszywego bezpieczeństwa – gdy zagrożenie zewnętrzne jest poważne, a postrzegane jest jako małe,
4. bezpieczeństwa – gdy zagrożenie zewnętrzne jest nieznaczne i prawidłowo postrzegane⁴.

² E. Moczuk, *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa lokalnego*, Rzeszów 2009, s. 70.

³ R. Marzęcki, *Poczucie bezpieczeństwa i potrzeba demokratycznego dialogu w epoce społeczeństwa ryzyka*, Repozytorium Uniwersytetu Pedagogicznego, <https://rep.up.krakow.pl> (4.07.2023).

⁴ D. Frei, *Sicherheit Grundfragen der Weltpolitik*, Stuttgart 1977, s. 17–21.

Jak twierdzi Paweł Gromek, poczucie bezpieczeństwa stanowi swego rodzaju kryterium oceny poziomu odczuwania psychologicznie rozumianego bezpieczeństwa. Zdaniem badacza, poczucie bezpieczeństwa stanowi najważniejszy kontekst rozumienia bezpieczeństwa w perspektywie psychologicznej. W ujęciu ogólnym poczucia bezpieczeństwa kluczowe jest nie tyle samo zagrożenie, ale związane z nim ryzyko, do którego dany podmiot może się subiektywnie ustosunkować⁵.

Badacze są zgodni co do tego, że bezpieczeństwo oraz poczucie bezpieczeństwa należą do najważniejszych potrzeb człowieka. Piotr Siemiątkowski i Patryk Tomaszewski wskazali jednak, że z punktu widzenia pojedynczej jednostki najbardziej istotne jest bezpieczeństwo lokalne. Jak słusznie wskazali badacze, to właśnie bezpieczeństwo na poziomie lokalnym bezpośrednio dotyka każdego człowieka. Odczuwanie odpowiedniego komfortu we własnym miejscu zamieszkania (miasto, miasteczko, wieś) jest jedną z głównych determinant dobrego życia, ponieważ zapewnia odpowiedni odpoczynek psychiczny po godzinach pracy, a także bezpieczną przestrzeń do wychowywania swoich dzieci oraz spokój po opuszczeniu rynku pracy⁶.

Jak twierdzi Andrzej Pieczywok, charakterystycznymi elementami związanymi z bezpieczeństwem lokalnym są: a) przestrzeń społeczna, b) środowisko lokalne, c) zbiorowość terytorialna, d) regionalizm, e) mała ojczyzna, f) procesy grupowe, g) porozumiewanie się, h) konflikty, i) spójności społeczne, j) interakcje, k) współdziałanie, l) poczucie bezpieczeństwa lokalnego⁷.

Wśród rodzimych naukowców, którzy podejmowali się badań bezpieczeństwa w społeczności lokalnej, można wymienić m.in.: Eugeniusza Moczuka⁸, Piotra Mickiewicza⁹, Waldemara Kitlera¹⁰, Marka Leszczyń-

⁵ P. Gromek, *Poczucie bezpieczeństwa a badania w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe SGSP”, 2021, nr 78, s. 40–41, DOI:10.5604/01.3001.0015.0049.

⁶ P. Siemiątkowski, P. Tomaszewski, *Poczucie bezpieczeństwa członków społeczności lokalnych na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, 2018, nr 8, s. 157–158.

⁷ A. Pieczywok, *Inicjatywy i projekty samorządu terytorialnego w kształtowaniu bezpiecznych przestrzeni lokalnych [w:] Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, obronności oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej*, red. M. Karpiuk, M. Mazuryk, I. Wieczorek, Łódź 2017, s. 19.

⁸ Zob. E. Moczuk, *Postrzeganie bezpieczeństwa publicznego w środowisku lokalnym: raport z badań sondażowych*, Rzeszów 2003; *idem*, *Mieszkańcy powiatu mieleckiego wobec problemów bezpieczeństwa lokalnego*, Rzeszów 2007; *idem*, *Postrzeganie bezpieczeństwa publicznego w środowisku lokalnym*, Rzeszów 2003; *idem*, *Postrzeganie bezpieczeństwa przez mieszkańców Tarnobrzega [w:] Bezpieczeństwo lokalne w opiniach mieszkańców Tarnobrzega*, red. J. Dziubiński [i in.], Tarnobrzeg 2007; E. Moczuk, K. Bajda, *Tworzenie bezpieczeń-*

skiego, Agatę Gumienniak, Lidzię Owczarek, Ryszarda Mochockiego¹¹, Tomasza Serafina, Sergiusza Parszowskiego¹², Andrzeja Urbana¹³ czy Barbarę Bronisławską¹⁴, Grzegorza Bonusiaka i Dominika Boratyna¹⁵.

Metodologia badań własnych

Pierwsze badania dotyczące postrzegania bezpieczeństwa publicznego przez mieszkańców województwa podkarpackiego zostały zrealizowane w 2003 r. Badania te zostały przygotowane na podstawie podobnych badań, jakie wcześniej przeprowadził w powiecie mieleckim Eugeniusz Moczuk. Ich efektem była m.in. publikacja pt. *Postrzeganie bezpieczeństwa publicznego w środowisku lokalnym*¹⁶. Podejmując się tego tematu badawczego, kierowano się założeniami teoretycznymi Floriana Znanięckiego, zakładającego, że dla zbadania określonej rzeczywistości społecznej mniejsze znaczenie ma badanie obiektywnych faktów, zjawisk, procesów zachodzących w danej rzeczywistości, a większe znaczenie ma sposób postrzegania danej rzeczywistości oraz ocena danej rzeczywistości przez obywateli¹⁷. W związku z powyższym celem badań w 2023 r. nie było ustalenie, jaki jest faktyczny stan bezpieczeństwa mieszkańców społeczności lokalnej, a także,

stwa lokalnego przez Policję w perspektywie socjologicznej [w:] *95 lat służb policyjnych w Polsce. Teoria i praktyka*, red. E. Ura, S. Pieprzny, Rzeszów 2015; E. Moczuk, *Definityjne ujęcie zagadnień bezpieczeństwa publicznego na tle porównawczym. Ujęcie socjologiczne* [w:] *Zadania jednostek administracyjnych samorządu terytorialnego z wykorzystaniem potencjału grup dyspozycyjnych w przewidywaniu zagrożeń bezpieczeństwa publicznego*, red. J. Maciejewski, M. Stochmal, A. Sokołowska, Wrocław 2016.

⁹ Zob. P. Mickiewicz, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Organizacja systemu i projektowanie działań*, Poznań 2020.

¹⁰ Zob. *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*, red. W. Kitler, Warszawa 2001.

¹¹ Zob. M. Leszczyński [i in.], *Bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym. Wybrane obszary*, Warszawa 2016.

¹² Zob. T. Serafin, S. Parszowski, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa*, Warszawa 2011.

¹³ Zob. A. Urban, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Warszawa 2011.

¹⁴ Zob. B. Bronisławska, *Zadania administracji samorządowej w zakresie bezpieczeństwa lokalnego*, „Zeszyty Naukowe WSEI seria: Administracja”, 2012, nr 2; *eadem*, *Zadania administracji samorządowej w zakresie bezpieczeństwa publicznego – wybrane zagadnienia*, „Teka of Political Science and International Relations”, 2021, nr 2. DOI:10.17951/teka.2021.16.2.49-62.

¹⁵ Zob. G. Bonusiak, D. Boratyn, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Rzeszów 2020.

¹⁶ Zob. E. Moczuk, *Postrzeganie bezpieczeństwa publicznego...*

¹⁷ F. Znanięcki, *Poznań w świadomości jego obywateli. Z badań Polskiego Instytutu Socjologicznego nad miastem Poznaniem*, Poznań 1931, s. 6–15.

jaki jest stan nasilenia zjawiska przestępczości w województwie, a tym samym działania policji w tym zakresie, ale dokonanie analizy tego, jak mieszkańcy społeczności lokalnej postrzegają bezpieczeństwo w najbliższym otoczeniu swego zamieszkania, w miejscu zamieszkania i jak postrzegają bezpieczeństwo w ogóle.

Na potrzeby badań sformułowano hipotezę badawczą, która zakłada, że mieszkańcy województwa podkarpackiego w 2023 r. postrzegają swoje lokalne społeczności jako miejsca bezpieczne.

Procedura badawcza przedstawia się następująco:

1. zebrano wszelkie dane instytucjonalne na temat powiatów województwa podkarpackiego, a w szczególności zapoznano się z informacjami demograficznymi, a także na temat bezrobocia i innych problemów społecznych oraz obliczono populację badawczą,

2. przygotowano dane na temat liczby mieszkańców poszczególnych powiatów wchodzących w skład województwa podkarpackiego,

3. dokonano analizy danych dotyczących mieszkańców powyżej 18. roku życia,

4. przeanalizowano liczbę osób ze względu na płeć, wiek oraz wykształcenie,

5. skonstruowano tabele dotyczące liczby osób mających uczestniczyć w badaniach, a stanowiących od około 0,3% do ponad 3,0% interesującej populacji badawczej, przy czym założono, że mogą powstać pewne odstępstwa od założonej ilości wówczas, gdy będzie to korzystne z punktu widzenia macierzy doboru populacji. Ilustruje to tabela 1.

Tabela 1. Populacja badawcza w badaniach w województwie podkarpackim z 2023 r.

Gmina	Liczba ludności ogółem	Liczba ludności w wieku powyżej 18. roku życia	% osób w wieku powyżej 18 lat uczestniczących w badaniach
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Rzeszów	197 181	159 269	0,28
Stalowa Wola	54 363	47 374	0,30
Krosno	44 322	36 895	0,26
Przemyśl	56 802	47 987	0,30
Tarnobrzeg	44 156	37 366	0,25
Piłzno	4 980	3 898	1,18
Żyraków	14 420	11 341	0,46
Pruchnik	9 315	7 517	0,61
Radymno	5 019	4 170	1,10
Krempna	1 716	1 441	3,26
Skolyszyn	12 071	9 895	0,46

1	2	3	4
Kolbuszowa	8 507	7 216	0,83
Majdan Królewski	9 650	7 798	0,60
Baligród	3 055	2 533	1,81
Solina (Polańczyk)	5 237	4 387	1,09
Oleszyce	2 840	2 345	1,70
Horyniec-Zdrój	4 392	3 686	1,30
Razem	478 026	395 118	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS, *Baza Demografia*, GUS, <https://demografia.stat.gov.pl> (28.07.2023).

6. w następnej kolejności dokonano podziału badanej populacji, kierując się zmiennymi niezależnymi, osobno dla każdej z gmin powiatu. Przykładową macierz doboru celowego przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Macierz doboru populacji w poszczególnych gminach

Gmina	Płeć i wiek respondentów			
	Mężczyźni		Kobiety	
Wykształcenie	Do 35. roku życia	Powyżej 35. roku życia	Do 35. roku życia	Powyżej 35. roku życia
Wyższe				
Średnie				
Zawodowe				
Podstawowe				
Razem				

Źródło: opracowanie własne.

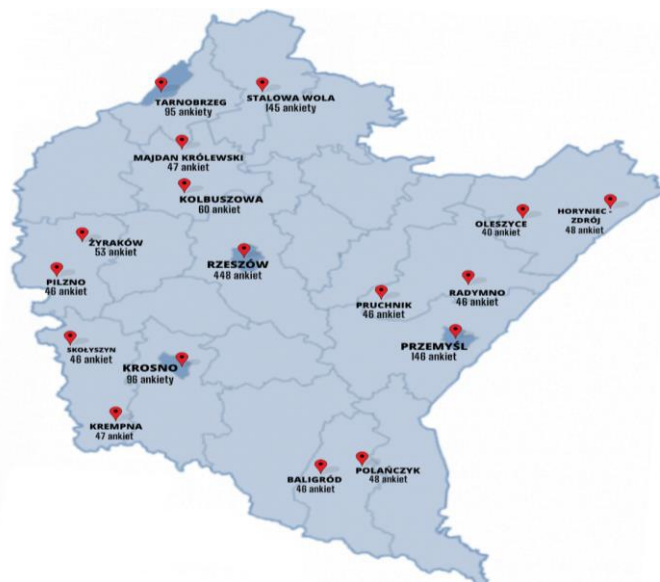
7. kolejnym krokiem było dobranie ankierów do badań, a także dokonanie badań pilotażowych. Każdy z ankierów został poinformowany o celu badań, o potrzebie ich rzetelności, a także o zakresie badań,

8. gdy ankierzy przystąpili do badań, następnym krokiem był dobór respondentów, wybranych zgodnie z macierzą zmiennych niezależnych. Ankier dokonywał wyboru danej osoby ze względu na płeć na terenie określonej gminy lub miasta, następnie diagnozował wiek oraz pytał o wykształcenie. Gdy zmienne te zgadzały się z przygotowaną wcześniej listą zmiennych, ankier przystępował do badań. Jeżeli dane te nie zgadzały się, wówczas ankier odstępował od wykonania badań, szukając innej osoby. Zdarzały się jednak przypadki, że ankier decydował się na przekazanie ankiety innym zainteresowanym osobom nawet wówczas, gdy nie mieściły się one w macierzy doboru populacji, jednak przypadki te były sporadyczne, a różnica między założoną ilością ankiet a ilością wykonaną dla całych badań nie przekroczyła 2,0%. Dane te zostały przedstawione w tabeli 3 oraz na rycinie 1.

Tabela 3. Różnica pomiędzy założoną ilością ankiet a ilością ankiet wykonanych

Gmina	Założona ilość ankiet	Ilość ankiet wykonanych	Różnica [w %]
Rzeszów	450	448	99,5
Stalowa Wola	150	145	96,7
Krosno	100	96	96,0
Przemyśl	150	146	97,4
Tarnobrzeg	100	95	95,0
Pilzno	46	46	100,0
Żyraków	46	53	115,0
Pruchnik	46	46	100,0
Radymno	46	46	100,0
Krempna	40	47	117,5
Skołyszyn	40	46	115,0
Kolbuszowa	60	60	100,0
Majdan Królewski	40	47	117,5
Baligród	40	46	115,0
Solina (Polańczyk)	40	48	120,0
Oleszyce	40	40	100,0
Horyniec	40	48	120,0
Razem	1474	1503	101,9

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 1. Ilość wykonanych ankiet

Źródło: opracowanie własne.

9. po zakończeniu tej części badań dokonano podsumowania jej wyników, obliczając dane statystyczne. Wyliczono także średnie statystyczne, a do obliczenia współzależności cech jakościowych wykorzystano test chi-kwadrat.

Wyniki badań empirycznych wśród mieszkańców województwa podkarpackiego przeprowadzonych w 2023 r.

W badaniach udział wzięło 1503 respondentów. Charakterystyka badanej populacji została przedstawiona w tabeli 4.

Tabela 4. Charakterystyka badanej populacji

Zmienna niezależna	Wyszczególnienie	Odpowiedzi [w %]
Płeć	Kobieta	50,5
	Mężczyzna	49,5
Miejsce zamieszkania	Miasto	61,9
	Miasteczko	15,8
	Wieś	22,3
Wiek	18–24	23,0
	25–34	18,3
	35–44	19,3
	45–54	19,2
	55 i więcej	20,3
Sytuacja zawodowa	Pracujący	57,2
	Uczeń/Student	19,1
	Emeryt/Rencista	12,4
	Bezrobotny	10,3
	Inne	1,0

Źródło: opracowanie własne.

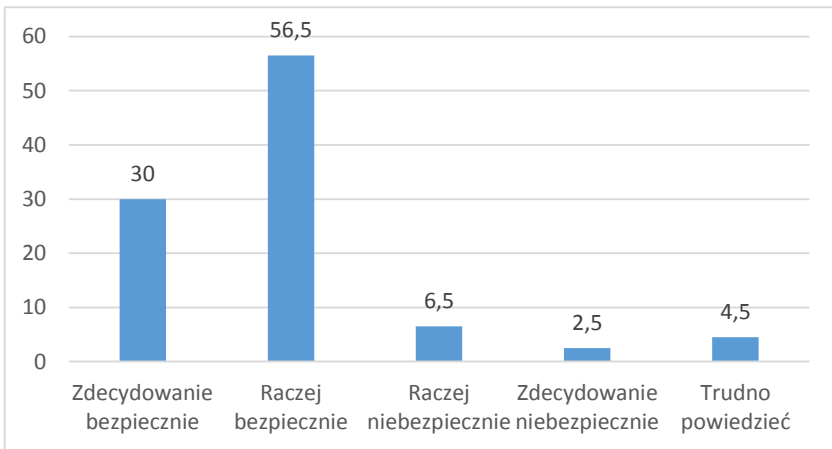
Z danych, które zostały przedstawione w tabeli 4, wynika, że zbadano podobną populację kobiet i mężczyzn. Zdecydowana większość ankietowanych zamieszkuje w mieście (61,9%), aczkolwiek blisko ¼ ankietowanych to mieszkańcy wsi. Najliczniejszą grupą wiekową są osoby młode w przedziale od 18 do 24 lat, które stanowią 23,0% badanej populacji, jednakże widać względną równowagę we wszystkich kategoriach wiekowych. Sytuacja zawodowa respondentów wskazuje, że najliczniejszą grupę stanowiły osoby pracujące.

W pierwszej kolejności zapytano respondentów o to, jak oceniają swoje miejsce zamieszkania pod względem bezpieczeństwa. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony w tabeli 5 oraz na wykresie 1.

Tabela 5. Ocena miejsca zamieszkania pod względem bezpieczeństwa

Wyszczególnienie	Odpowiedzi [w %]
Zdecydowanie bezpiecznie	30,0
Raczej bezpiecznie	56,5
Raczej niebezpiecznie	6,5
Zdecydowanie niebezpiecznie	2,5
Trudno powiedzieć	4,5

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 1. Ocena miejsca zamieszkania pod względem bezpieczeństwa

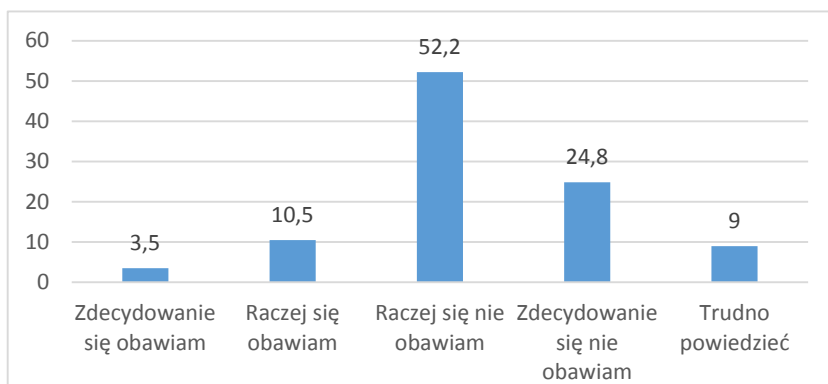
Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie danych, które zostały przedstawione w tabeli 5 oraz na wykresie 1, można zauważyć, że mieszkańcy województwa podkarpackiego w zdecydowanej większości postrzegają swoje miejsca zamieszkania jako bezpieczne. Odpowiedzi „zdecydowanie bezpiecznie”, udzieliło 30,0% respondentów, a „raczej bezpiecznie” 56,5%. Sumarycznie, daje to wynik 86,5%. Odpowiedzi negatywnych, tj. „raczej niebezpiecznie” oraz „zdecydowanie niebezpiecznie”, udzieliło kolejno 6,5% i 2,5%. Oznacza to, że mieszkańcy województwa podkarpackiego oceniają swoje miejsca zamieszkania jako bezpieczne. Kolejno zapytano respondentów o to, czy obawiają się, że mogą stać się ofiarami przestępstwa w miejscu zamieszkania. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony w tabeli 6 oraz na wykresie 2.

Tabela 6. Obawy respondentów przed stanieniem się ofiarą przestępstwa

Wyszczególnienie	Odpowiedzi [w %]
Zdecydowanie się obawiam	3,5
Raczej się obawiam	10,5
Raczej się nie obawiam	52,2
Zdecydowanie się nie obawiam	24,8
Trudno powiedzieć	9,0

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Obawy respondentów przed stanieniem się ofiarą przestępstwa

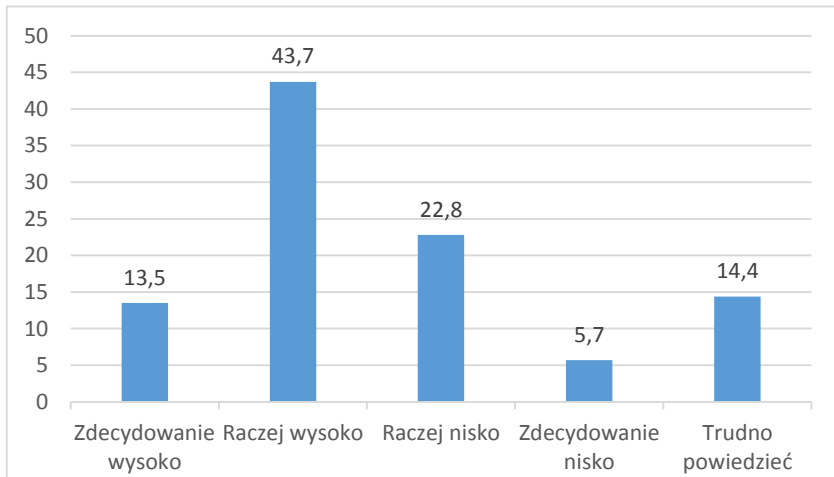
Źródło: opracowanie własne.

Z danych, które zostały przedstawione w tabeli 6 oraz na wykresie 2, wynika, że zdecydowana większość respondentów nie obawia się tego, że może stać się ofiarą przestępstwa w swoim miejscu zamieszkania. Odpowiedzi „raczej się nie obawiam” udzieliło 52,2% badanych, co stanowi ponad połowę spośród wszystkich ankietowanych, a odpowiedzi „zdecydowanie się nie obawiam” 24,8%. Sumarycznie daje to wynik 77,0%. Oznacza to, że ponad $\frac{3}{4}$ spośród wszystkich respondentów nie obawia się tego, że może stać się ofiarą przestępstwa. Odpowiedzi „zdecydowanie się obawiam” oraz „raczej się obawiam” udzieliło kolejno 3,5% oraz 10,5% ankietowanych. Oznacza to, że 14,0% badanych obawia się, że może stać się ofiarą przestępstwa w swoim mieście, miasteczku lub wsi. Odpowiedzi „trudno powiedzieć” udzieliło 9,0% respondentów. Taki stan rzeczy może wynikać z tego, że część respondentów nigdy nie była ofiarą jakiegokolwiek przestępstwa, aczkolwiek nie wyklucza, że do takiej sytuacji może dojść w przyszłości. Następnie zapytano respondentów o to, jak oceniają stopień zabezpieczenia swojego najbliższego otoczenia przed przestępczością. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony w tabeli 7 oraz na wykresie 3.

Tabela 7. Ocena stopnia zabezpieczenia miejsca zamieszkania przed przestępczością

Wyszczególnienie	Odpowiedzi [w %]
Zdecydowanie wysoko	13,5
Raczej wysoko	43,7
Raczej nisko	22,8
Zdecydowanie nisko	5,7
Trudno powiedzieć	14,4

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 3. Ocena stopnia zabezpieczenia miejsca zamieszkania przed przestępczością

Źródło: opracowanie własne.

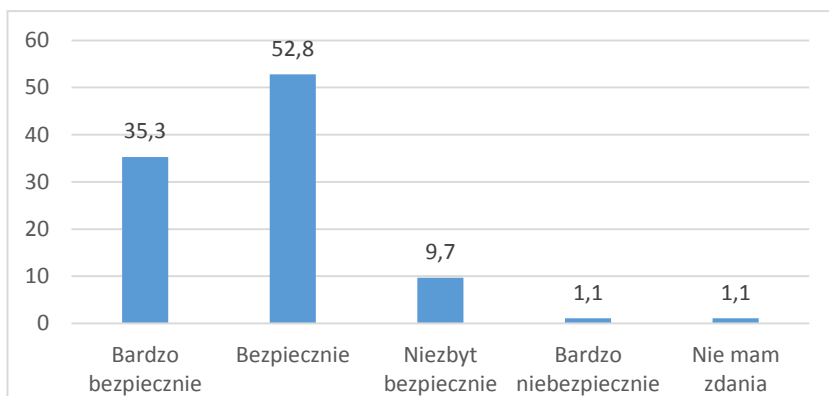
Z danych, które zostały przedstawione w tabeli 7 oraz na wykresie 3, wynika, że ponad połowa ankietowanych wysoko ocenia zabezpieczenie swojego miejsca zamieszkania przed przestępczością. Odpowiedzi „raczej wysoko” udzieliło 43,7%, a „zdecydowanie wysoko” 13,5% respondentów. Oznacza to, że ponad połowa badanych, tj. 57,2%, wskazała, że ich miejsce zamieszkania jest odpowiednio zabezpieczone przed przestępczością. Odpowiedzi negatywnych, tj. „raczej nisko” oraz „zdecydowanie nisko”, udzieliło kolejno 22,8% oraz 5,7% respondentów. Warto zauważyć, że blisko $\frac{1}{4}$ wszystkich ankietowanych „raczej nisko” ocenia zabezpieczenie swojego miejsca zamieszkania przed przestępczością. Pozytywnym aspektem jest natomiast to, że tylko 5,7% badanych ocenia swoją „małą ojczyznę” jako słabo zabezpieczoną przed przestępczością. Stosunkowo duża grupa badanych nie była w stanie

określić poziom zabezpieczenia swojego miejsca zamieszkania przed przestępczością. Odpowiedzi „trudno powiedzieć” udzieliło 14,4% ankietowanych. Następnie zapytano respondentów o poczucie bezpieczeństwa o zmroku w następujących obszarach zamieszkiwania: na obszarze blisko miejsca zamieszkania, w centralnym miejscu danej miejscowości lub miasta oraz w dowolnym miejscu danej miejscowości lub miasta. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony poniżej.

Tabela 8. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców województwa podkarpackiego

Wyszczególnienie		Odpowiedzi [w %]
Na obszarze blisko miejsca zamieszkania	Bardzo bezpiecznie	35,3
	Bezpiecznie	52,8
	Niezbyt bezpiecznie	9,7
	Bardzo niebezpiecznie	1,1
	Nie mam zdania	1,1
W centralnym miejscu danej miejscowości lub miasta	Bardzo bezpiecznie	21,7
	Bezpiecznie	58,6
	Niezbyt bezpiecznie	15,8
	Bardzo niebezpiecznie	2,2
	Nie mam zdania	1,7
W dowolnym miejscu danej miejscowości lub miasta	Bardzo bezpiecznie	15,1
	Bezpiecznie	51,8
	Niezbyt bezpiecznie	25,4
	Bardzo niebezpiecznie	3,6
	Nie mam zdania	4,1

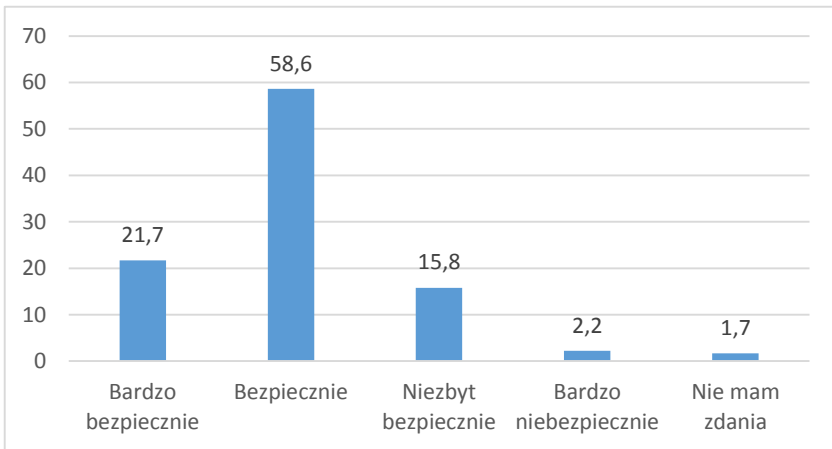
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 4. Poczucie bezpieczeństwa na obszarze blisko miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne.

Z danych, które zostały przedstawione w tabeli 8 oraz na wykresie 4, wynika, że zdecydowana większość respondentów czuje się bezpiecznie na obszarze blisko swojego miejsca zamieszkania. Odpowiedzi „bardzo bezpiecznie” oraz „bezpiecznie” udzieliło kolejno 35,3% oraz 52,8% badanych. W związku z tym można zauważyć, że 88,1% spośród wszystkich ankietowanych czuje się bezpiecznie w swojej najbliższej okolicy. Odpowiedzi negatywnych, tj. „niezbyt bezpiecznie” i „bardzo niebezpiecznie”, udzieliło kolejno 9,7% oraz 1,1% badanych. Oznacza to, że tylko 10,8% spośród wszystkich ankietowanych postrzega swoje najbliższe otoczenie jako potencjalnie niebezpieczne oraz czuje się w nim zagrożone. Taki stan rzeczy potwierdzają przeprowadzone powyżej analizy, co pozwala stwierdzić, że mieszkańcy województwa podkarpackiego czują się bezpiecznie na obszarze blisko miejsca zamieszkania. Następnie przedstawione zostanie poczucie bezpieczeństwa w centralnym miejscu danej miejscowości lub miasta.

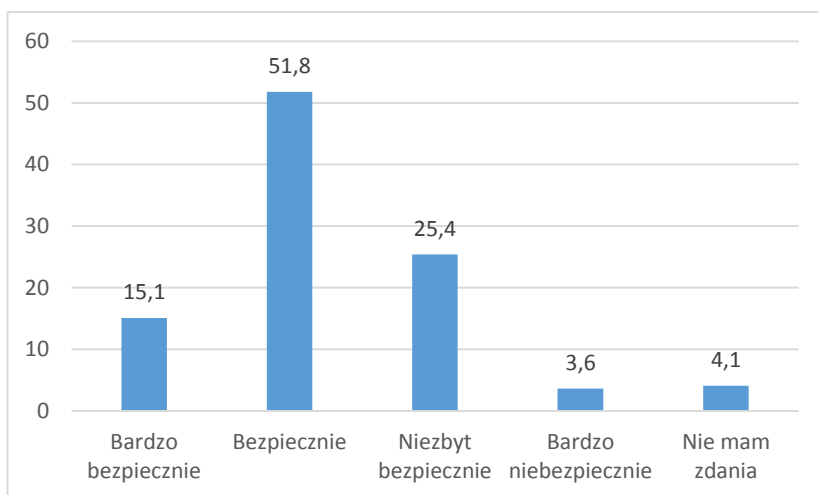

Wykres 5. Poczucie bezpieczeństwa w centralnym miejscu danej miejscowości lub miasta

Źródło: opracowanie własne.

Z danych, które zostały przedstawione w tabeli 8 oraz na wykresie 5, wynika, że zdecydowana większość respondentów czuje się bezpiecznie w centralnym miejscu danej miejscowości lub miasta. Odpowiedzi „bardzo bezpiecznie” oraz „bezpiecznie” udzieliło kolejno 21,7% oraz 58,6% badanych. W związku z tym można zauważyć, że 80,3% spośród wszystkich ankietowanych czuje się bezpiecznie w centralnym miejscu danej miejscowości lub miasta. Odpowiedzi negatywnych, tj. „niezbyt bezpiecznie” oraz „bardzo niebezpiecznie”, udzieliło kolejno 15,8% oraz

2,2% badanych. Oznacza to, że 18,0% spośród wszystkich ankietowanych postrzega centrum swojej społeczności lokalnej jako miejsce potencjalnie niebezpieczne, w którym czują się zagrożeni. Niezależnie od tego nie sposób nie stwierdzić, że zarówno na obszarze blisko miejsca zamieszkania, jak również w centralnym miejscu danej miejscowości lub miasta ankietowani czują się bezpiecznie. Następnie przedstawione zostanie poczucie bezpieczeństwa w dowolnym miejscu danej miejscowości lub miasta.

Wykres 6. Poczucie bezpieczeństwa w dowolnym miejscu danej miejscowości lub miasta

Źródło: opracowanie własne.

Z danych, które zostały przedstawione w tabeli 8 oraz na wykresie 6, wynika, że zdecydowana większość respondentów czuje się bezpiecznie w dowolnym miejscu danej miejscowości lub miasta. Odpowiedzi „bardzo bezpiecznie” oraz „bezpiecznie” udzieliło kolejno 15,1% oraz 51,8% badanych. W związku z tym można zauważyć, że 66,9% spośród wszystkich ankietowanych czuje się bezpiecznie w dowolnym miejscu danej miejscowości lub miasta. Odpowiedzi negatywnych, tj. „niezbyt bezpiecznie” oraz „bardzo niebezpiecznie”, udzieliło kolejno 25,4% oraz 3,6% badanych. Oznacza to, że 29,0% spośród wszystkich ankietowanych postrzega dowolne miejsce swojej społeczności lokalnej jako miejsce potencjalnie niebezpieczne, w którym czują się zagrożeni.

Na podstawie danych, które zostały przedstawione w tabeli 8 oraz na wykresach 4, 5 i 6 można zaobserwować, że zdecydowana większość respondentów czuje się bezpiecznie w swoich społecznościach lokalnych

niezależnie od tego, o jakiej części społeczności lokalnej jest mowa. Badania potwierdzają zależność, że najbezpieczniej czujemy się w miejscu najbliższym swojego miejsca zamieszkania, ale nie wpływa to na ogólnie wysoki poziom poczucia bezpieczeństwa mieszkańców województwa podkarpackiego.

Zakończenie

Badania, które zostały przeprowadzone na grupie 1503 respondentów, zamieszkałych w wybranych miejscowościach województwa podkarpackiego, pozwoliły pozytywnie zweryfikować postawioną we wstępie hipotezę badawczą, która zakładała, że w 2023 r. mieszkańcy województwa postrzegają swoje lokalne społeczności jako miejsca bezpieczne. Wyniki badań są o tyle ciekawe, iż województwo podkarpackie jest regionem przygranicznym Ukrainy, w której od 2022 r. oficjalnie prowadzona jest wojna z Federacją Rosyjską. Co więcej, Podkarpacie było pierwszym województwem, które zderzyło się z masową falą uchodźców wojennych z tegoż państwa. Należy jednak pamiętać, że badaniom poddano poczucie bezpieczeństwa lokalnego, czyli subiektywny stan odczuwania tegoż bezpieczeństwa przez respondenta, a nie rzeczywisty stan bezpieczeństwa.

Bibliografia

- Bonusiak G., Boratyn D., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Rzeszów 2020.
- Bronisławska B., *Zadania administracji samorządowej w zakresie bezpieczeństwa lokalnego*, „Zeszyty Naukowe WSEI seria: Administracja”, 2021, nr 2.
- Bronisławska B., *Zadania administracji samorządowej w zakresie bezpieczeństwa publicznego – wybrane zagadnienia*, „Teki of Political Science and International Relations”, 2021, nr 2. DOI:10.17951/teka.2021.16.2.49-62.
- Fehler W., *O pojęciu bezpieczeństwa państwa* [w:] *Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej*, red. W. Śmiałek, J. Tymanowski, Toruń 2002.
- Frei D., *Sicherheit Grundfragen der Weltpolitik*, Stuttgart 1977.
- Gromek P., *Poczucie bezpieczeństwa a badania w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe SGSP”, 2021, nr 78. DOI:10.5604/01.3001.0015.0049.
- Leszczyczyński M. [i in.], *Bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym. Wybrane obszary*, Warszawa 2016.
- Marzęcki R., *Poczucie bezpieczeństwa i potrzeba demokratycznego dialogu w epoce społeczeństwa ryzyka*, Repozytorium Uniwersytetu Pedagogicznego, <https://rep.up.krakow.pl> (4.07.2023).
- Mickiewicz P., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Organizacja systemu i projektowanie działań*, Poznań 2020.

- Moczuk E., *Definicyjne ujęcie zagadnień bezpieczeństwa publicznego na tle porównawczym. Ujęcie socjologiczne* [w:] *Zadania jednostek administracyjnych samorządu terytorialnego z wykorzystaniem potencjału grup dyspozycyjnych w przewyższaniu zagrożeń bezpieczeństwa publicznego*, red. J. Maciejewski, M. Stochmal, A. Sokołowska, Wrocław 2016.
- Moczuk E., *Mieszkańcy powiatu mieleckiego wobec problemów bezpieczeństwa lokalnego*, Rzeszów 2007.
- Moczuk E., *Postrzeżenie bezpieczeństwa przez mieszkańców Tarnobrzega* [w:] *Bezpieczeństwo lokalne w opiniach mieszkańców Tarnobrzega*, red. J. Dziubiński [i in.], Tarnobrzeg 2007.
- Moczuk E., *Postrzeżenie bezpieczeństwa publicznego w środowisku lokalnym: raport z badań sondażowych*, Rzeszów 2003.
- Moczuk E., *Postrzeżenie bezpieczeństwa publicznego w środowisku lokalnym*, Rzeszów 2003.
- Moczuk E., *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa lokalnego*, Rzeszów 2009.
- Moczuk E., Bajda K., *Tworzenie bezpieczeństwa lokalnego przez Policję w perspektywie socjologicznej* [w:] *95 lat służb policyjnych w Polsce. Teoria i praktyka*, red. E. Ura, S. Pieprzny, Rzeszów 2015.
- Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*, red. W. Kitler, Warszawa 2001.
- Pieczywok A., *Inicjatywy i projekty samorządu terytorialnego w kształtowaniu bezpiecznych przestrzeni lokalnych* [w:] *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, obronności oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej*, red. M. Karpiuk, M. Mazuryk, I. Wieczorek, Łódź 2017.
- Serafin T., Parszowski S., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa*, Warszawa 2011.
- Siemiątkowski P., Tomaszewski P., *Poczucie bezpieczeństwa członków społeczności lokalnych na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, 2018, nr 8.
- Urban A., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Warszawa 2011.
- Znaniński F., *Poznań w świadomości jego obywateli. Z badań Polskiego Instytutu Socjologicznego nad miastem Poznaniem*, Poznań 1931.

The perception of local security by the inhabitants of the Podkarpackie Voivodship – the results of empirical research in 2023 r.

Abstract

The article presents the results of empirical research carried out from May to August 2023 on the perception of local security by the inhabitants of the Podkarpackie Voivodship. The article presents a theoretical approach to the concept of security and reviews research related to the security of local communities. Then, the methodology of the conducted empirical research and the study population were characterized. The culmination of the article are the results of research conducted on a sample of 1503 respondents.

Keywords: security, sense of security, local community, Podkarpackie Voivodship, empirical research